

Siday ay

Ardaydu

u Bartaan

Akhriskas

AQOONTA
AKHRISKA

HAGAHA HEERARKA QOYNSKA EE MINNESOTA

Waxay Tahay in Ardaygaagu Ogaado
Hawlahay Ay tahay in Guriga lagu Qabto ee Ku Saabsan Qoraal akhriska
Xeeladaha loola Hadlo Macalimiinta

Waxyaabaha ku saabsan hagahaan

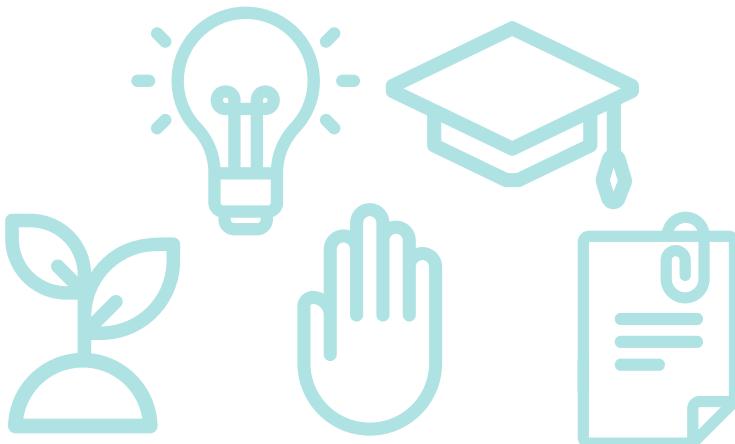

Dhamaanteen waynu ognahay in akhrisku muhiim yahay. Waa mid kamid ah xirfdaha ugu muhiimsan nolosha dugsiga & shaqada. Sidoo kale waxay siinaysaa farxad nolosheena iyadoo loo marayo sheekhooyinka iyo waxbarashada. Laga bilaabo dugsiga barbaarinta ilaa fasalka saddexaad, dhab ahaantii waa muhiim in ay caruurtu ay bartaan sida si wanaagsan wax loogu akhriyo. Kadib fasalka saddexaad, ardaygaagu wuxuu awoodi doonaa in uu akhriyo si uu u barto maadooyinka kala duwan ee iskuulka. Taasi waa sababta ay aad muhiim ugu tahay akhrisku xilliga sanadaha hore ee dugsiga. Laakiin caruurta qaar ma helayaan waxbarashada ay u baahan yihiin si ay u bartaan sida loo akhriyo. Waxaan ka tagaynaa caruur badan.

Laakiin waxa jira war wanaagsan. Marka carruurtu helaan wax-akhris cad oo gaar ah sannad kasta, oo loo yaqaan cilmiga akhriska ama akhris-qoraalka habaysan, 95% iyaga ka mid ah waxay baran karaan wax-akhrinta heerkooda fasalka. Tilmaamtan waxay kaa caawin doontaa haddii cunugaagu uu si waadix u helayo & waxbarashada faahfaahsan & waxa aad qaban karto haddii aanu helin.

Waxaad ka hubin kartaa nooca xirfada & waxa ardaygaagu ku dhiganayo Suugaanta Luuqada Ingiriisiiga (ELA) heerka fasalkooda greatmnschools.org/grade-level-materials.

Hagahaan waxaa kamid ahs

Sida ay caruurtu u bartaan akhriska—

BOGA 4

Wax ka baro labada goobood ee waxbaridda waadixa ah & gaarka ahi ay ka caawiso carruurta intooda badan inay noqdaan akhristayaal adag

Hawlahaa maalinlaha ah ee lagu taageerayo waxbarashada—

BOGA 6

Syaabaha aad ugu taageeri karto ilmahaaga si uu u noqdo akhriste adag

Tallooyinka loola hadlo macalimiinta—

BOGA 8

Qaabka adiga iyo macalinka ilmahaagu aad u wada shaqayn kartaan si aad ilmahaaga uga caawisaan inuu noqdo akhriste wanaagsan

Maxaad samayn lahayd haddii ilmahaagu ka danbeeyo—

BOGA 9

Tallaabooyin la qaado haddii aad ka shakisan tahay in ilmahaagu ku adag yahay akhriska

Qaamuuska erayada akhris-qoraalka—

BOGA 10

Qeexida erayada akhrinta iyo qorista caadiga ah

Sida ay caruurtu u bartaan akhriska

Dadku waxay u malayn jireen inay carruurtu wax ku bartaan inay buugaagta iska agjoogaan, sida inay hadalka u bartaan. Laakiin taasi run maaha. Akhrisku waa wax ay tahay in la baro. Taasi waxay la macno tahay in aan u baahanahay in nala baro sida:

1. Erayada bogga u beddel erayada aynu ka maqalno madaxeeena (Aqoonsiga Erayga)
2. Faham waxa aynu hadda akhrinay (Fahamka Luuqada)

AQOONSIGA ERAYGA

- Markaan akhrino, maskaxdeenu waxay raadinaysaa xarfaha oo waxay u rogaysaa dhawaaq aynu maqlayno. Xarfuhu waa sida koodhka taasoo samaynaysa dhawaaqyo kala duwan. Si aad ugu wanaagsanaato akhriska, ardaydu waxay baranayaan sida uu yahay dhawaaqa kelmad kastaa samaynayso. Tusaale, xarafka p wuxuu noqonayaa dhawaaqiisu sida a /p/, & xarfaha ph dhawaaqa sida /f/. Ardaydu kaliya waxay baran karaan koodhka haddii qof uu baro

Iyo

- Tan waxa loogu yeedhaa dhawaaqa erayada, taasooo macnaheedu tahay inaad ku dhawaaqdo kelmada adigoo isticmaalaya koodhka. Inta badan, caruurta waxay ku qaadataa laba ilaa saddex sano inay bartaan sida loo akhriyo Ingiriisiga. Ingiriisugu dhab ahaan waa khidad, maxaa yeelay wuxuu leeyahay xarfo badan & iskudar dhawaaq
- Tani waa sababta ay muhiimka ugu tahay ardayda inay bartaan qaar kamid ah erayada markay arkaan, markaa way aqoonsan karaan oo ma aha in ay ka dhawaaqaan mar kasta. Habkaas, waxay aqoonsan karaan ereyada aan raacin xeerarka caadiga ah

Haddii carruurtu aanay baran xirfadahan aasaasiga ah ee dhawaaqa, badankoodu waxay ku adkaan doontaa inay si degdeg ah iyo si fudud u akhriyaan.

FAHAMKA LUQADDA

Si ay ugu wanaagsanaadaan akhriska, ardaydu waxay u baahan yihiin inay bartaan wax kabadan sida loogu dhawaaqo erayada. Waxay kaloo u baahan yihiin inay fahmaan macnaha erayada.

- Ogaanshaha mawduuca waxa ay akhrinayaan ayaa waxtar u leh fahamka. Xitaa haddii buuggu adag yahay, haddii uu ku saabsan yahay wax ay garanayaan, si fiican bay u fahmi doonaan qoraalka
- Waxaan wax ku baran karnaa annagoo la kulma lafaheena & inoogoo u akhriyayna buugaagta. Akhrinta buugaag ku saabsan dhaqankeena waa muhiim, sidoo kale waxaan ku baran karnaa akhrinta Cilmiga Bulshada ama Sayniska. Taasi waa sababta ardaydu u bartaan sida loo akhriyo dhamaan maadooyinka, oo ay ku jiraan Cilmiga Bulshada & Sayniska. Waxay bartaan mawduucyo badan oo waxay bartaan erayo cusub, taas oo ka caawisa inay noqdaan akhristayaasha adag
- Waa muhiim in la ogaado micnaha erayada badan si aad u noqoto akhriste wanaagsan. Madaxeena waxaan ku haynaa khariidat erayo ah, waxaan ka dhigaynaa mid weyn marka aan barano erayo cusub. Inta badan erayada aan naqaano, waxaan ka baranay maqalkooda ama akhrintooda. Markasta oo aan xoojino erayadeena, waa markasta oo aynu fahmaynu waxaynu akhrinay
- Akhrisku wuxuu ka dhigayaa eryadeenakuwa badan. Akhrisku wuxuu inaga caawinayaan inaan barano kelmado cusub kuwaasoo aynaan maqal markay dadku hadlayaan, iyo waxa ay yihiin micnaha erayadaasi. Marka dadka waawayni ay u akhriyayaan caruurga lagasoo bilaabo dhalashada, waxay ka caawinaysaa inay bartaan erayo badan oo ay noqdaan akhristayaal wanaagsan

Si ay ugu wanaagsanaadaan akhriska, ardaydu waxay u baahan yihiin inay akhriyayaan buugaagta xiisaha leh oo waxay baranayaan hababka ay ku fahmi karaan. Kadibna, waxay u baahan yihiin fursado ay ku celceliyaan waxay barteen.

Macallimiintu waxay ka caawin karaan inay noqdaan akhristayaal wanaagsan iyagoo muujinaya inay fahmeen waxay akhriyien, iyo iyagoo akhriyaya erayada cusub. Ogow waxa badan oo ku saabsan Aqoonta Akhriska adoo ka daalacanaya

www.amplify.com/science-of-reading-handbook

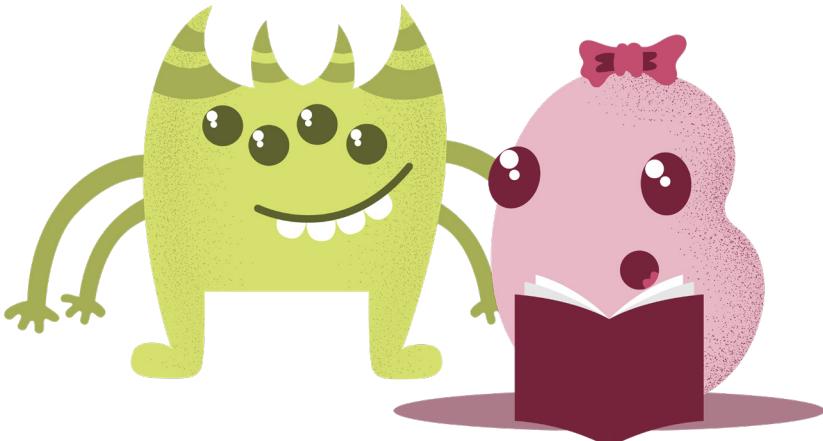
Howlaha maalinlaha ah ee lagu taageerayo waxbarashada

- Lahadal caruurtaada.** Way u muuqataa mid fudud, laakiin hadalku waa arrin-xitaa ka hor intaanay carruurtaadu dib u hadlin. Waxay u baahan yihiin inay wax ka bartaan dhawaaqyada iyo erayada, waxaadna ku caawin kartaa inaad la hadasho, u heesto, oo aad kula ciyaarto laxanka.
- Ku akhri guriga.** Waxaad ku caawin kartaa ilmahaaga adiga oo la akhriya buugaag ama in ay kuu akhriyaan. Markaad u akhrido, u ogolow inay ku dhawaaqaan kelmada.
- Tag maktabada.** Hel kaadhka maktabada oo hubi buugaagta laga heli karo maktabadaada maxaliga ah. Waa bilaash! Qof kastaa wuxuu heli karaa kaadhka maktabada, waxay doonto ha ahaato xaaladooda socdaal. Waa xaa ku baran kartaa halka laga helo kaadhka maktabadda gobolka Hennepin: www.hclib.org/about/library-cards
- Weydii macalinka ilmahaaga sida ay wax u baraan.** Hal su'aal oo muhiim ah oo ah, "Sidee baad u barataa codeeynta?" Waa aad doonaysaa in aad maqasho wax la mid ah, "Waxaanu baranaa dhawaaqyada dhawaaqa si waadix ah & si nidaamsan." Haddii jawaabtu tahay "ma barano dhawaaqa," ama "waxaan ku baranaa dhawaaqa inta aan jidka ku jirno," waxaa laga yaabaa in ilmahaagu aanu helin tilmaamaha ay u baahan yihiin. Hubi "Tallooyin ku saabsan la hadalka macallimiinta" qaybta xigta si aad u hesho su'aalo dheeraad ah oo la weydiiyo.

- 5. Daawo calaamadaha marka wax qaldan yihii.** Haddii ilmahaagu uu ku qiyaaso kelmadaha, weyddii inay dhahaan dhammaan dhawaqaqyada ereyga oo isku dhexdar. Haddii ay ku adag tahay inay taas sameeyaan, la hadal macalinka. Waxa laga yaabaa inay u baahdaan tababar dheeraad ah oo leh xarfaha & dhawaqaqyada. Eeg hingaadooda, sidoo kale. Waa wax caadi ah in caruurtu ay bartaan higaada marka ay akhriyaan ka dib. Laakiin haddii ilmahaagu akhriyi karo ereyo badan laakiin aanu higgaadin, la hadal macalinka.
- 6. Weydiiso caawimo haddii ilmahaagu ay dhibaato ka haysato dhinaca akhriska.** Bilawga fasalka labaad, ilmahaagu waa inuu awood u yeesho inuu si sahal ah u kala saaro erayada badidood. Haddii aysan awoodin, waxaa laga yaabaa inay u baahdaan tababar dheeraad ah, oo hadda waa waqtigii la heli lahaa. Ha sugin ilaa fasalka saddexaad ama afraad si aad caawimo u codsato. Markaas, waxay u baahan doonaan inay "wax u akhriyaan si ay wax u bartaan," wayna ku adkaan doontaa inay la qabsadaan xirfadaha akhriska ee aasaasiga ah. Wuxaan waydiisan kartaa dugsiga inuu tijaabiyo heerka wax-akhris ee ilmahaaga, dugsiguna waa inuu sameeyaa. Wuxaan xaq u leedahay inaad hesho macluumaaadka aad rabto.¹ Wuxaan ka heli kartaa lacag la'aan, shaqsi ahaan ama casharo onlaayn ah adigoo u maraya maktabadda deegaankaaga, wax badan ka ogow halkan: www.hclib.org/programs/homework-help

Ma rabtaa fikrado badan oo sidan oo kale ah? Gal EdNavigator's "Hagaha Qoysaska Mashquulsan ee Dugsiga" ee www.EdNavigator.org/guide

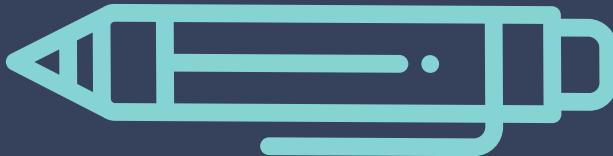

¹ EdNavigators

Xeeladaha lagula hadlo macalimiinta

- 1. Sideed u barataa dhawaqa erayada?** Ma doonaysaa inaad maqasho inay baraan dhawaqa erayada si joogto ah iyo si toos ah. Haddii macallinku dhaho waxay baranayaan dhawaqa erayda mararka qaar ama aanay u baahnayn, tani waxay noqon kartaa calaamad in wax qaldan yihiin oo aqoonta akhriska aan la baran.
- 2. Sidee ilmahaygu ugu dhawaanayaa akhrinta ereyada aanay garanayn?** Marka ilmuu arko kelmad aanay garanayn, waxay isku dayi karaan inay ka dhawaqaan iyagoo u kala qaybiya kooxo xarfo ah oo kooban. Haddii macalinku u sheego inay qjyaasaan iyagoo eegaya sawirro ama xarafka ugu horreeya ee ereyga, taasi ma fiicna.
- 3. Waa maxay barnaamijka akhriska ee aad isticmaasho?** Waxa jira barnaamijyo badan oo akhris, oo waxay ku kala duwan yihiin sida ay u kala fiican yihiin. Halkan waxa kujira qaar wanaagsan: Aqoonta Muhiimka ah ee Suugaanta Luuqada, Waxbarashada EL, Kooxda Akhriska Maraykanka (ARC), Ku raaxaysiga akhriska, Diirad saarida, & Fahamka Dhakhsaha ah iyo Xikmada.²

² EdNavigators

Maxaa la sameeyaa haddii ilmahaagu ka dambeeya

Haddii ilmahaagu ay ku adag tahay wax-akhris, waa muhiim in macalinkoodu uuogaado sababta. Waxaa laga yaabaa inay dhib kala kulmaan aqoonsiga erayada, ama fahamka waxay akhriyaan, ama labadaba. Marka ay ogadaan dhibaataadu waxay tahay, way kala shaqayn karaan iyaga oo u heli karaan caawimada saxda ah. Haddii aad ka welwelsan tahay in ardaygaagu uu ka dambeeya akhriska:

1. Lahadal macallinka. Waydii haddii ilmahaagu akhriskisu yahay heerkii loo baahnaa. Waydii inaad aragto imtixaanada.
2. Haddi imtixaankoodu muujiyo inay ka dambeeyaan, weydii macalinka xirfadaha gaarka ah ee ilmahaagu u baahan yahay inuu ku shaqeeyo.
3. Baro waxa ay tahay in ilmahaagu awood u yeesho inuu akhriyo si uu ula jaanqaado heerka fasalka. Wuxaad macluumaaadkan ka heli kartaa MN Heerarka Tusmada Qoyska: greatmnschools.org/grade-level-materials. Eeg qayba Suugaanta Luuqada Ingiriisiga.
4. Soo hel ilo aad ilmahaaga ka caawiso xirfadaha ay u baahan yihii inay ku shaqeeyaan. Wuxaad ku heli kartaa lacag la'aan, shaqsi ahaan ama casharo onlaayn ah adigoo u maraya Maktabadda Gobolka Hennepin, wax badan ka ogow halkan: www.hclib.org/programs/homework-help
5. Talk with your child about how they feel when they read & what is hard for them in reading

Barashada Erey bixinada

AKHRIS-QORAALKA

Awooda akhriska & qoraalka. Ardaydu waxay ku fiicnaadaan xagga akhris-qoraalka iyo wax-akhriska cad iyo tilmaamo gaar ah & qabasho ahaanba.

WACYIGELINTA DHAWAQQA ERAYADA

Awood u yeelashada maqalka iyo garashada dhawaaqyada kala duwan ee erayada marka ay dadku hadlayaan, sida qaafiyad, shibbane, iyo sida dhawaaqyadu isugu daraan ereyga.

AKHRIN QORAAL

Isku xidhida xarfaha codadka si ay erayo u sameeyaan. Tusaale ahaan, carruurta baratay dhawaaqyada erayada Ingiriisiga ah /a/, /c/, & /t/ waxay ugu dhawaaqji karaan "bisad."

AQOONSIGA ERAYGA FUDUD

Marka aynu naqaano kalmad anagoon ka dhawaaqin. Akhristayaasha wanaagsani waxay tan ku sameeyaan kelmado aad u caan ah ama erayo aan raacin "sharchiyada" dhawaaqa erayada.

TAARIKHDA AQOONTA

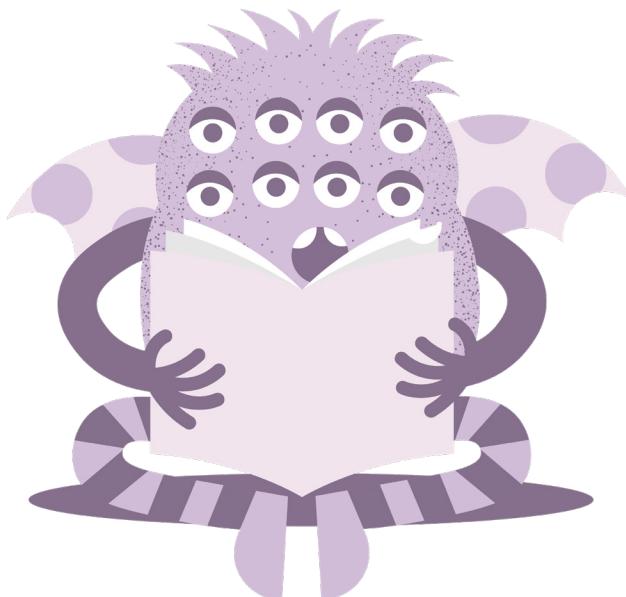
Marka aynu hore wax ka ogayn mawduuc ka hor intaanan wax akhriyin wax ku saabsan. Marka aan ogaano waxbadan oo ku saabsan mawduuca, waxaan si wanaagsan u fahmi doonaa qoraalka.

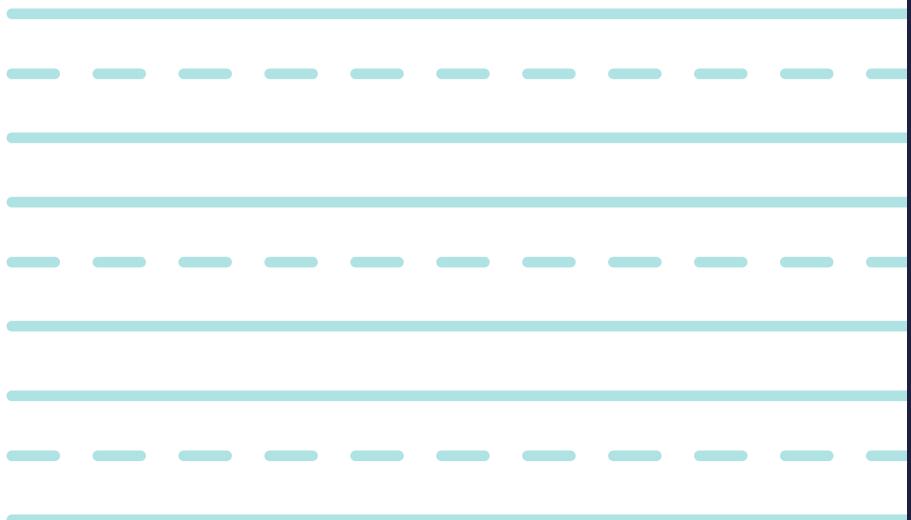
QAAB DHISMEEDKA LUUQADA

Sida jumladaha la isugu keeno, iyo sida ay erayada u kala horreeyaan ee ay u beddeli karaan macnaha. Waxay la mid tahay dhisidda qaybaha - garashada ereyada badan waxay la mid tahay inaad haysato qaybo badan oo kala duwan, laakiin fahamka qaab-dhismeedka jumladuhu waxay la mid tahay ogaanshaha sida loo sameeyo qaybaha si loo dhiso wax weyn oo macno leh.

AQOONTA AKHRIS-QORAALKA

Xirfadaha loo baahan yahay in wax lagu akhriyo, la qoro, iyo lagu hadlo.

Waxaa kuu keenay ururka aan faa'iido
doonka ahayn, Dugsiyada Great MN.
Ogow waxbadan & oo ugu deeq
greatmnschools.org.